

Wszystkim naszym Czytelnikom życzymy zdrowych i spokojnych Świąt Bożego Narodzenia i Do Siego Roku

nowy

Kurier
Galicyjski

17-30 grudnia 2024 | nr 23 (459) | www.kuriergalicyjski.com

Niezależne pismo Polaków na Ukrainie

Wizyta marszałek Senatu RP Małgorzaty Kidawy-Błońskiej we Lwowie i Samborze

Marszałek Senatu RP Małgorzata Kidawa-Błońska oraz senator RP Magdalena Kochan odwiedziły Lwów i Sambor. Towarzyszyli im Robert Tyszkiewicz, koordynator Senatu RP ds. Polonii i Polaków za granicą i ambasador Polski w Ukrainie Piotr Łukasiewicz. Wizyta rozpoczęła się na

Cmentarzu Obrońców Lwowa, gdzie delegacja złożyła wieniec przy płycie głównej, a następnie zwiedziła cmentarz.

TEKST I ZDJĘCIA
ANNA GORDIJEWSKA

– Byliśmy w miejscu świętym dla wszystkich Polaków nie tylko w Ukrainie, ale w Polsce – na Cmentarzu Obrońców Lwowa. Ma ono dla nas

wszystkich ogromne znaczenie, bo leżą tam ludzie, którzy walczyli o wolność, o zasady, o wartości i to są osoby, na których wzorujemy się w naszym życiu – powiedziała Nowemu Kurierowi Galicyjskiemu.

Następnie marszałek Małgorzata Kidawa-Błońska udała się na spotkanie z merem Lwowa Andriem Sadowym.

– Rozmawialiśmy o tym jak możemy jeszcze pomóc, żeby Ukraina mogła tę wojnę

wygrać. Codziennie giną ludzie. Ginią także Ukraińcy polskiego pochodzenia – giną Polacy na tej wojnie. Ta wojna dotyka nas wszystkich. Walczy Ukraina, a tak naprawdę jest to wojna o wartości, o uczciwość, o bycie Europejczykiem, o bycie w wolnej Europie. Dlatego jest tak ważne, żebyśmy dawali sygnał, że jesteśmy, że wspieramy i że Ukraina musi tę wojnę wygrać – oświadczyła.

› strona 4

Zmasowany atak rakietowy na infrastrukturę energetyczną Ukrainy

Rankiem 13 grudnia Rosja przeprowadziła kolejny zmasowany atak rakietowy na Ukrainę, skupiając się na infrastrukturze energetycznej kraju. W wyniku ostrzałów Ukrenergo zostało zmuszone do wprowadzenia zmian w limitach dostaw prądu, aby zapobiec przeciążeniom i zbilansować system energetyczny.

– Rosja przeprowadziła dziś dwunasty w tym roku masowy atak na cywilną

infrastrukturę energetyczną. Obecnie trwa ocena szkód i skutków. Pracownicy sektora energetycznego już rozpoczęli prace remontowe wszędzie tam, gdzie jest to możliwe – poinformowało Ministerstwo Energetyki Ukrainy.

Przewodniczący Lwowskiej Obwodowej Administracji Wojskowej Maksym Kozycycki potwierdził rosyjski atak na obiekty energetyczne w obwodzie lwowskim. – Wróg zaatakował obiekty energetyczne naszego regionu. Na szczęście, na chwilę obecną nie ma żadnych informacji o ofiarach.

› strona 2

Rozmowa ze Stanisławem Łukasiewiczem

› strona 9

„To było tak”

› strona 14

Kardynał Marian Jaworski i jego przyjaźń z papieżem Janem Pawłem II (cz. I)

› strona 18

Jak renesansowi kartografowie zmienili Gródek Podolski

› strona 24

Kod prenumeraty
УКРПОШТА
98780
46472

9 786177 234844

Jan Jerzy Pinsel – duma Galicji

Jan Jerzy Pinsel (Johann Georg Pinsel) był rzeźbiarzem, tworzącym w Galicji w XVIII w., przedstawicielem późnego baroku i rokoka. Uważany jest za założyciela lwowskiej szkoły rzeźby. Jego dzieła cechuje wyrazistość, emocjonalność, dynamika i naturalność, co znacząco je odróżnia od stylu artystów tego okresu.

PETRO HAWRYŁYSZYN

Mało jest wiadomości o jego drodze życiowej. Niewiele jest materiałów archiwalnych na jego temat. Miejsce i data urodzin oraz przyczyny jego pojawienia się w Galicji nie są znane. Prawdopodobnie urodził się w Italii – stąd jego prace przypominają dzieła Michała Anioła. Inna wersja głosi, że był pochodzenia niemieckiego lub czeskiego (na to wskazuje niemieckie brzmienie jego nazwiska). Prawdopodobnie był katolikiem, bowiem swe prace wykonywał dla świątyń katolickich.

Taras Woźniak zaproponował takie wersje biografii artysty:

„Wariant „patriotyczny” – Rusin lub Polak Pinsel, jak i Skoworoda, spędził młode lata na wędrowkach i studiach w Europie. Zwiedził Rzym i Wenecję, był w Wiedniu i Pradze, by nareszcie osiąść we Lwowie. Zdziwiający zbieg okoliczności – Skoworoda również milczy o tych latach.

Wariant „czesko-niemiecki” – urodzony w Czechach, Bawarii lub Szwajcarii, Pinsel w poszukiwaniu możliwości nauki, jak i Bernard Meretyn, wędrował po Italii, ale siłą pewnych okoliczności znalazł się w Galicji. Czy uciekł tu, by rozpocząć nowe życie?

Wariant „rodem z Italii” – mieszkaniec Wenecji czy Florencji, o nazwisku podobnym do Pozzi czy Pinzi, wskutek niejasnych okoliczności trafił przez Wiedeń, Monachium czy Pragę do Lwowa, gdzie zaczyna swe drugie życie twórcze. Tu znów dziwna spójność stosunków Mistrza Pinsla i Mistrza Meretyna może być pewnym śladem.

Zniszczenie znacznej części jego dorobku w okresie władzy sowieckiej utrudnia pełną ocenę jego sztuki. Na podstawie niewielu istniejących śladów historykom udało się w przybliżeniu odtworzyć jego drogę artystyczną. Jako twórca jest postacią zagadkową.

Pinsel do Rzeczypospolitej przybył pod koniec lat 1740. na zaproszenie tegoż Meretyna w celu wykonania prac rzeźbiarskich w majątku Mikołaja Bazylego Potockiego. Inne źródła twierdzą, że pojawił się po roku 1740 na dworze Potockiego, który został jego głównym pracodawcą i patronem.

Z zapisów metrykalnych wiadomo, że 3 maja 1751 r. zawarł w Buczaczu związek małżeński z Marianną Elżbietą z Majewskich Kieytową (wdową po Janie), z którą miał synów: Bernarda (ochrzczony w Buczaczu 4 VI 1752, ojcem chrzestnym był architekt Bernard Meretyn) i Antoniego (ochrzczony tamże 3 VI 1759).

W grudniu 1756 r. pobrał 360 zł, a w kwietniu 1757 – 630 zł za prace w kościele Św. Trójcy (trynitarzy) we Lwowie. Tylko w pierwszym przypadku sprecyzowano, że była to zapłata za wykonanie ołtarza Ojców Św.

OFIARA ABRAHAMA

W latach 1750-1760. (przeważnie wspólnie z Meretynem) działał we Lwowie, Hodowicy, Horodence, Gwoźdźcu, Monasterzyskach i Buczaczu. Przed kwietniem 1756 r. wspólnie z Janem Jerzym Gertnerem rozpoczął pracę przy ołtarzu Ojców Św. (według innych danych – św. Feliksa de Valois i Jana de Matha) we Lwowskim kościele trynitarzy, które nie zachowały się. Prace zakończył w 1757 r. i w tym roku otrzymał za nie zapłatę (990 złotych). Dodatkowo dla tych ołtarzy wykonał niewielkie figury św. Jana Nepomucena i św. Jakuba.

Pod koniec lat 1750. Meretyn zamówił u Pinsla prace zdobnicze w swoim kościele w Hodowicy, nie dokończył jednak wykonania zamówienia z powodu przedwczesnej śmierci architekta (oprócz ambony – uproszczonej wersji ambony w Horodence). W latach 1759-1761. tworzy monumentalne postacie św. Atanazego i św. Leona oraz konnej postaci św. Jerzego dla cerkwi św. Jura we Lwowie, za które otrzymał 36 896 złotych. Przed śmiercią Meretyn zlecił Pinslowi wykonanie dwóch konsoli balkonowych z męskimi torsami dla kamienicy nr 40 przy Rynku we Lwowie. Przebudowana kamienica miała służyć jako rezydencja grekokatolickiego arcybiskupa Lwa Szeptyckiego i w 1761 r. była już na ukończeniu (nakryta dachem).

W 1761 r. Mikołaj Potocki ofiarował 100 tys. złotych na wykonanie prac rzeźbiarskich w wybudowanym kościele dominikanów we Lwowie i zobowiązał Pinsla do

ich wykonania. Przewidywano wykonanie dwóch bocznych ołtarzy w kaplicach na poprzecznej osi świątyni (do dziś nie zachowały się). Ocalały natomiast postacie św. Mikołaja, św. Józefa (?), św. Augustyna i św. Dominika, wykonane przed samą konsekracją świątyni. Pinsel wykonał również figurę Matki Boskiej z Dzieciątkiem dla klasztornej oratorium za wielkim ołtarzem. Od wiosny 1764 r. trwały prace zdobnicze fasady kościoła.

Polski historyk sztuki Jan Juliusz Ostrowski pisze: „Pinsel z pewnością kierował kilkuosobowym warsztatem. Jego uczniem był Maciej Polejowski, a współpracownikiem w ostatnich latach życia Antoni Sztyl. Większość dzieł Pinsla była przeznaczona do budowli projektowanych przez architekta Bernarda Meretyna, z którym blisko współpracował. Pewna liczba jego prac wykonana była w kamieniu (w tym rzeźby w Buczaczu i w katedrze św. Jura we Lwowie), ale ze szczególnym mistrzostwem artysta opanował technikę obróbki drewna, zgodnie z tradycją snycerki środkowoeuropejskiej (gł. południowoniemieckiej), sięgającą późnego średniowiecza. Niektóre z jego figur zdobi naturalistyczna polichromia i złocenia (Hodowica), inne pokryto jednolitą białą farbą (Horodenka), choć nie wiadomo, czy było to rezultatem świadomego zabiegu artysty, czy wynikało z braku środków na ich wykończenie. W dwóch przypadkach (figury Samsona z grupy Samsona z lwem i Izaka z Ofiary Abrahama z ołtarza głównego kościoła w Hodowicy) draperie

SAMSON WALCZĄCY Z LWEM. KONIEC LAT 50. XVIII W., DREWNO LIPOWE. LWOWSKA GALERIA SZTUKI IM. B. WOŹNICKIEGO

RZEŻBA ŚW. JERZEGO Z KATEDRY ŚW. JURA WE LWOWIE

FIGURA MATKI BOSKIEJ Z KOŚCIOŁA W HODOWICY. KONIEC LAT 50. XVIII W., DREWNO LIPOWE. LWOWSKA GALERIA SZTUKI IM. B. WOŹNICKIEGO. EKSPONOWANA NA WYSTAWIE „WIELKIE I WSPANIAŁE”. 2013 R.

nałożone wtórnie na gotowe już rzeźby zostały wykonane przez Pinsla z tkaniny usztywnionej gipsową zaprawą i pozłoczone. Główne cechy stylistyczne sztuki Pinsla to dynamika kompozycji, silna ekspresja wyrażająca głębokie przeżycia religijne, finezyjne wykonanie szczegółów oraz dekoracyjne traktowanie draperii. Słabszą stroną rzeźb była konstrukcja anatomiczna figur. W wielu posągach występuje charakterystyczny typ ascetycznej twarzy z wydatnym nosem i potężną zmarszczką ponad brwiami.

W 1761 r. Pinsel ukończył swe prace przy cerkwi św. Jura. 16 września 1761 r. otrzymał zapłatę za prace, wykonane w kościele w Monasterzyskach, które uważane są za ostatnie prace mistrza.

Zmarł pomiędzy 16 września 1761 r. a 24 października 1762 r., prawdopodobnie w Buczaczu.

Zgodnie z panującym wówczas zwyczajem, wdowa miała przez rok pozostawać w żałobie. Według odnalezionych dokumentów, 24 października 1762 r. Marianna Elżbieta Pinslowa po raz trzeci wychodzi za mąż za Johanna Berensdorfa. Możemy przypuścić, że kolejny jej mąż był czeladnikiem Pinsla, a po jego śmierci, przez małżeństwo z wdową, staje się właścicielem pracowni.

ŚW. ANNA Z KOŚCIOŁA W MONASTERZYSKACH. 1761 R., DREWNO LIPOWE. EKSPONOWANA NA WYSTAWIE „MISTRZ PINSEL – LEGENDA I REALNOŚĆ” WE LWOWSKIEJ GALERII SZTUKI IM. B. WOŹNICKIEGO

Działalność Pinsla w Galicji sprzyjała rozwojowi talentu Tomasza Guttera, Konrada Kutschenreitera, Jerzego Markwarta, Krystiana Seiner czy Sebastiana Fesingera. Ukierunkowało to ich twórczość w stylu rozwiniętego rokoka. Pracownia Pinsla, mieszcząca się najprawdopodobniej w Buczaczu, sprzyjała rozkwitowi (oprócz Antoniego Schtila, Fabiana Fesingera i Jana Nepomucena Berechta) takich artystów młodszej generacji lwowskiej szkoły rzeźbiarzy jak Antoni Osiński, Jan i Mateusz Polejowscy, Jan Obrocki czy Franciszek Olędzki.

Na podstawie:

1. Возницький Б. Микола Потоцький староста Канівський та його митці архітектор Бернард Меретин і сніцар Іоанн Георгій Пінзель. – Львів: Центр Європи, 2005.

2. Возняк Тарас. Пропозиції до життєпису та інтелектуальної біографії Майстра Пінзеля (?-1761). https://www.ji-magazine.lviv.ua/gallery/pinsel/about_pinsel.htm

3. Agata Dworzak: Lwowskie środowisko artystyczne w XVIII wieku w świetle ksiąg metrykalnych i sądowych. Kraków: Wyd. Attyka, 2018, s. 148, 502.

4. Jan K. Ostrowski, Pinsel (Penzel, Pilse, Pilze, Pilznów, Pinzel, Pinzenl) Jan Jerzy, s. 196-197.

Partnerzy medialni

